

نقد سیاست دولت در قبال تئاتر

تئاتری‌های جوان، قربانیان کرونا

احسان زیور عالم

حاضر به حضور در سالن‌های نمایش نشدند. حسین مسافر آستانه، مدیر تماشاخانه ایرانشهر در گفتگو با خبرنگاران صریحاً اعلام کرد با توجه به عدم رضایت هنرمندان برای اجرا در شرایط کنونی، تا پایان تابستان این تماشاخانه میزبان هیچ‌نمایشی نخواهدبود.این‌به‌معنای‌عدم‌حضور بخش‌مهمی‌از‌هنرمندان‌شناخته‌شده‌تئاتر‌و به‌خصوص بخش بدنه‌است.در‌سوی‌دیگر،‌در تئاتر شهر که به‌نظر وضعیت آن بهتر از سالن‌های دیگر است، آتیلا پسیانی بانمایش «قهوه‌قجری» از ادامه اجراهایش انصراف می‌دهد. این در حالی بود که فروش چند روزه نمایش در سال ۹۸، خبر از یک اتفاق بزرگ در گیشه می‌داد و به نظر می‌رسد پسیانی حاضر به ریسک‌اجرا در این شرایط رانمی‌پذیرد.نمایشی که بانوید محمدزاده و هوتن شکیبا خودش را برای یک رکوردشکنی مہیامی کرد.با‌انصراف‌پسیانی‌قرار بر آن می‌شود حمیدرضا نعیمی نمایش کمدی «فردرک» را روی صحنه برد.امام‌مائی نمی‌گردد که‌این‌نمایش هم کنسل می‌شود.

نعیمی درباره لغو اجرایش می‌گوید «همه آن چیزهایی که به‌محق‌رفته‌بودو‌ما‌خیال می‌کردیم وجود دارند مانند چاپ و نشر کتاب، موسیقی، تئاتر، سینما، گالری‌ها، موزه‌ها و هر آن‌چه که تحت‌نام‌فرهنگ‌و‌هنر جای می‌گرفت، به‌سکوتی مرگبار گرفتار آمد. سکوت و سکون. اضطراب و انتظار. اخبار ضد و نقیض. راست و نادرست. بالا رفتن آمار مبتلایان و مرگ غربانه هم‌وطنان، و برای نخستین بار، در اماکن مقدس و زیارتگاه‌ها بسته و برگراری نماز جمعه تعطیل‌شدد. کار مجلس و دانشگاه و مدارس، هتل‌ها، ستوران‌ها، کافی‌شاپ‌ها، باشگاه‌ها و لیگ‌های مسابقه، بازارها، و مراکز خرید، لوکس‌فروشی‌ها و... برای مدت زمان نامعلومی به تعطیلی کشید.»

نعیمی در استدلال عدم اجرایش به‌نکته‌مهمی اشاره می‌کند و آنکه در شرایط اضطراب کنونی جامعه هنری هیچ پشتوانه مالی برای بقا ندارد و این در حالی است که پرونده‌های مالی عجیب و غریب از برابردیدگان هنرمندان گشوده می‌شود و همواره در این سال‌ها برای فرهنگ کسی ارزشی

قابل نشده است. او می‌گوید «همه وضعیت‌شان روشن شد جز این فرهنگ که مانند استخوان ماهی در گلونه می‌توان بیرونش آورد، و نه می‌توان قورتش داد.»

کار در تالار وحدت نیز بهتر از دیگر سالن‌ها نیست. کار به جایی می‌رسد که مدیریت وحدت فراخوان می‌دهد و نتیجه هیچ است. با توجه به نزدیکی ماه محرم به احتمال قوی، با شرایط قوانین در حوزه تئاتر، عملاً باید با اجرای تئاتر تا پایان تابستان خداحافظی کنیم. همه تئاتر هم خلاصه می‌شود به چند نمایش جوان. با این وجود برخی از قادر آشنا، مدیر کل هنرهای نمایشی بر سپیداندن آیا برنامه‌ای برای تعطیلی تئاتر دارد یا خیر. این پرسش زمانی مطرح می‌شود که شرایط کرونا در هفته‌های اخیر در دناک‌تر شده و عزیزان بیشتری راه کام‌مرگ کشیده‌است. با وجود کم‌فروغ بودن چراغ تئاتر آشنا تأکید می‌کند هیچ برنامه‌ای برای تعطیلی ندارد.

اما چه نمایش‌هایی پایمر دانه به اجرای خود ادامه داده‌اند؟ بانگ‌اهی به‌نمایش‌های‌روی‌صحنه بیش از هر سالنی، تالار مولوی بیش از دیگران به چشم می‌آید. تالار مولوی مرکز تئاتر دانشگاهی و دانشجویی است و شانس اجرا در آن تنها برای دانشجویان، اساتید دانشگاه و مدرسان ممکن است. به عبارتی اگر شما در مقام دانشجو یک شانس برای اجرا در مولوی به دست می‌آورد تا با محک زند خود شرایط را برای ورود به دنیای حرفه‌ای را رقم‌نید. حذف شما از مولوی به معنای تعویق در حرفه‌ای شدن است. در شرایطی که هیچ حمایت و ییژه‌ای برای هنرمندان جوان تئاتر وجود ندارد – چیزی شبیه مرکز گسترش سینما مستند و تجربی – ماندن در مولوی به هر قیمت باور پذیر می‌شود. هم‌اکنون سه گروه جوان در مولوی در حال اجرا یا ستانه اجرا هستند. با آنکه فروش نمایش‌هایشان ناچیز است؛ اما آنان در فقدان حمایت دولتی حاضر به ترک سالن نمایش نیستند.

در تماشاخانه مستقل تهران نیز پرینان شمس، چهر موفق دوره پیشین جشنواره تئاتر دانشگاهی نمایش «ست» را روی صحنه برده است. نمایشی

که در جشنواره فجر هم چهره جذابی از خود به جای گذاشته و پیش از کرونا از آثار موفق جوان در گیشه بود، با توجه به موفقیت گذشته به اجرای خود ادامه داده است. نمایشی که مستقل در کنار یک کار نوجوانانه با عنوان «باب‌اسفنجی کرگدن» روی صحنه می‌رود.

وضعیت در دیگر سالن‌های تئاتر هم با چنین شرایطی روبه‌روست. گروه‌های جوان در معدود فرصت‌های موجود اقدام به اجرای می‌کنند. آنان با هراس از آینده و نادیده گرفته شدن، خطر اجرا در وضعیت کنونی را به جان می‌خرند. دولت هیچ برنامه‌ای برای حمایت از تئاتر جوان ندارد و هیچ آمیدی نیز به بهبود وضعیت متصور نیستیم. بودجه عمومی تئاتر نامشخص است و اگر شرایط همانند سال آینده باشد، باید با کاهش بودجه تئاتر روبه‌رو باشیم؛ چرا که سال گذشته به نحوی معاونت هنری بودجه تئاتر را تخصیص می‌دهد که شهرام کریمی با بدهی چند میلیار دی سکان را به قادر آشنا می‌سپارد. در سال گذشته قم حمایت از کارهای جوان کمتر از ۱۵۰ میلیون تومان بوده است که این رقم از بودجه حمایتی یک فیلم‌اولی در مرکز گسترش هم کمتر است. یا حتی این رقم در حمایت از آثار پیشکسوتانی که در این شرایط روی صحنه نمی‌روند هم کمتر است. بودجه مذکور به تقریباً ۱۵۰ اجرا اختصاص یافته است که به معنای میانگین سه میلیون برای هر اجرا است.

در چنین چشم‌اندازی است که گروه‌های جوان بقا را در تداوم اجرا می‌بینند. همان جوان‌هایی که با آنالین شدن تئاتر تلاش کردند از تمام اشکال ممکن عرضه تئاتر استفاده کنند. به عبارتی آنان بیشتر از مدعیان تئاتر برای تئاتر انگیزه دارند. انگیزه‌های که هم سلبی است و هم ایجابی. گروه‌های جوان بیشتر از گروه‌های مشهور برای حفظ جشنواره‌های تلاش کر دارند. در بحبوحه سخنان قادر آشنا مبنی بر منتفی بودن جشنواره تئاتر خیابانی می‌روان، بخش مهمی از هنرمندان می‌روانی علیه این اقدام مصاحبه و یا گفتگوی اینستاگرامی داشتند. آنان معتقد بودند حذف جشنواره به معنای نابودی تئاتر می‌روان است. این مهم زمانی‌اهمین می‌یابد که جشنواره می‌روان تنها

هنر انقلاب همواره هنرمندان تئاتر نادیده گرفته شدند. در سال‌هایی که حمیدرضا آذرنگ به عنوان یکی از مهمترین چهره‌های تئاتر دفاع مقدس دو نمایش پر مخاطب «ترن» و «خنکای ختم‌خاطره» را روی صحنه می‌برد، حوزه هنری از اعلام نام او به عنوان هنرمند مورد تأیید خود دوری می‌کند، امری که با اعتراض برخی از رسانه‌ها همراه می‌شود.

مؤمنی شریف اکنون حوزه هنری را با دستگاه تئاتر یش تحویل داده است که شامل تماشاخانه‌ای با سه سالن است. مشخص نیست با آمدن دادمان جوان آیا دفتر هنرهای نمایشی نیز در مدیریت جوان می‌شود یا خیر؛ اما میراث مؤمنی شریف در تئاتر قابلیت دفاع ندارد، هر چند مدیریت تئاتر کل کشور در دو سال گذشته توانایی دفاع از خودش را ندارد. باید دید دادمان در مقام یک جوان پر انرژی چه آورده‌ای در برابر برنامه‌های محافظه‌کاران مدیران سابق ارائه می‌دهد. آیا برنامه‌های فرهنگی سابق احیا می‌شوند؟ آیا هنرمندان شاخص تئاتر به امید بازگرداندن مخاطبان سال‌های دور دعوت به همکاری می‌شوند؟ آیا طبق نگاه رهبری بودجه تئاتر حوزه هنری افزایش می‌یابد؟ آیا گروهی جوان بر تئاتر حوزه حاکم می‌شوند؟ و چند آیای دیگری که شاید روزی از مدیریت جدید حوزه رورودر بر سپیده شود.

تولید تئاتر در حوزه هنری داشته است. با این حال منتقدان آقای زارعی می‌گویند هزینه تولید نمایش «خورشید از حلب طلوع می‌کند» چندان فاصله‌ای با بودجه کل دفتر هنرهای نمایشی ندارد و می‌توانست تعاملات مدیر مرکز هنرهای نمایشی حوزه هنری و مؤسسه اوج سبب تقویت مالی تئاتر شود تا تولیدی یکتا.

شاید بتوان چنین تفسیر کرد با نادیده گرفته شدن تئاتر از سوی مؤمنی شریف، مدیر زیر دست او نیز آمیدی به فعالیت در سیستم خود را ندارد. برای مثال کوروش زارعی بسیار تلاش می‌کند تا فضای دو تماشاخانه مهر و ماه را از محوطه اداری حوزه هنری جدا کند تا شرایط برای ورود و خروج مخاطبان تسهیل یابد؛ اما این مهم رخ نمی‌دهد. او همچنین تلاش می‌کند تا بخشی از ساختمان‌های مترو که حوزه هنری در خیابان سمیه را به سالن تئاتر تبدیل کند تا از بخش اداری مستقل شود؛ اما این یکی هم به نتیجه نمی‌رسد. این در حالی است که بسیاری عدم استقبال از آثار حوزه هنری را معماری غلط این مجموعه در ایجاد دسترس‌ی به مخاطب می‌دانند، دسترس‌ی که برای بسیاری از مخاطبان، به سبب وجود مجموعه حراستی در دسر ساز کرده است.

در دوران حضور مؤمنی شریف همچنین در اهدای جایزه

در نقد مدیریت تئاتر حوزه هنری مؤمنی شریف

از ششم تیر تا ششم تیر

احسان صامی

ششم تیر ماه ۱۳۹۷، با حکم حجت‌الاسلام والمسلمین سید مهدی خاموشی، رئیس وقت سازمان تبلیغات اسلامی، محسن مؤمنی شریف به مدت چهار سال به عنوان رئیس حوزه هنری ایقا می‌شود. با اینکه برخی معتقدند مدیریت مؤمنی شریف در حوزه موفقیت‌آمیز نیست و به‌خصوص در حوزه سینما و سینماداری همواره مورد انتقاد قرار می‌گیرد، باقیایش نشان از رضایت مجموعه سازمان تبلیغات اسلامی بود. با باقیی که با اعلام چهار ساله بودنش، حاشیه‌امنی بود برای مؤمنی شریف و آینده دستخوش تغییر حوزه هنری. با آمدن حجت‌السلام قمی به سازمان تبلیغات اسلامی و رویه جوانسازِ این نهاد، زمزمه‌های تغییر مؤمنی شریف نیز شنیده می‌شد؛ اما حکم چهار ساله می‌توانست یک حکم بقا باشد.

با گذشت دو سال، ناگهان ورق بر می‌گردد. رئیس سازمان تبلیغات اسلامی، محمد مهدی دادمان از نسل دهه شصتی مدیران فرهنگی را به عنوان مدیر تازه حوزه هنری معرفی می‌کند. مراسم تودیع و معارفه مؤمنی شریف و دادمان در هشتم تیر ماه هر چند با حضور جمعی از مدیران فرهنگی بود؛ اما حاوی نشانه‌هایی است از تغییر نگاه در مدیریت فرهنگی. به نظر می‌رسد نگاه محافظه‌کارانه مؤمنی شریف و عدم شجاعت در حوزه فرهنگ و هنر دو سال از عمر مدیریتش را خاموش کرده است. محافظه‌کاری که بیش از همه در حوزه تئاتر جلب توجه می‌کند. رحمت امینی، یکی از مدیران دفتر نمایش دوران مدیریت مؤمنی شریف در زمان برگراری جشنواره تئاتر ماه ۱۳ که دیگر بر گزار نمی‌شود ۱۱ به خبرنگار تسنیم می‌گوید مؤمنی شریف اساساً به تماشای تئاتر نمی‌نشیند و چندان تمایلی به حضور در سالن‌های تئاتر ندارد. این در حالی